

empúzion

Olga Tokarczuk

premedia

premedia

V EDÍCIÍ ĎALEJ VYŠLO:

Jack London: Tulák po hviezdach
Olga Tokarczuk: Cez kosti mŕtvych pluh svoj ved'
Annette Bjergfeldt: Kodanská pieseň piesní
Ann-Helén Laestadius: Ukradnutý
Kjersti A. Skomsvold: Dieťa
Pascal Mercier: Perlmannovo mlčanie
Olga Tokarczuk: Empúzion

PRIPRAVUJEME:

Erlend Loe: Tiché dni v Mixing Part
Gerd Nygardshaug: Mengeleho zoo
Kim de l'Horizon: Kniha krvi
Robert Seethaler: Celý život
Olga Tokarczuk: E. E.

Olga Tokarczuk

Empúzion

Z poštiny preložil

Karol Chmel

premedia

Olga Tokarczuk: Empúzion

Prvé vydanie

Copyright © Olga Tokarczuk, 2022

Translation © Karol Chmel, 2023

Slovak edition © vydavateľstvo Premedia

Z poľského originálu *Empuzjon* preložil Karol Chmel.

Vyšlo vo vydavateľstve Premedia, Bratislava 2023,

ako jeho 302. publikácia

Redakcia Jaroslav Hochel, zodpovedná redaktorka Zuzana Demjánová,

tlač Finidr, Český Těšín

www.premedia.sk, info@premedia.sk

ISBN 978-80-8242-157-9

Obsah

1 Penzión pre pánov	9
2 Schwärmerei	27
3 Bažantí odstup	45
4 Choroby hrudné a krčné	53
5 Diery v zemi	66
6 Pacienti	87
7 Beda mi, beda!	99
8 Symfónia kašľa	122
9 Tuntschi	138
10 Kulminácia geometrie	155
11 Biele stužky, čierna noc	178
12 Pán Hopsa	195
13 Duchovia	206
14 Teplotný diagram	222
15 Najslabšie miesto v duši	233
16 Osoba s jednou topánkou	245
Epilóg	261
<i>Slovníček názvov lokalít</i>	264
<i>Autorská poznámka</i>	264

Deň čo deň sa na svete dejú veci, ktoré nemožno vysvetliť na základe známych zákonov vecí. Deň čo deň sa o nich chvíľku hovorí a zase sa zabudne a to isté tajomstvo, ktoré tie veci prinieslo, ich zase odnáša, aby sa záhada zmenila na zabudnutie. Taký je zákon toho, čo sa má zabudnúť, lebo to nemožno vysvetliť.

V slnečnom svetle ďalej funguje viditeľný svet. Ten cudzí na nás striehne v tieni.

Fernando Pessoa: *Kniha nepokoja* spísaná Bernardom Soaresom, účtovníckym pomocníkom v Lisabone

Osoby:

MIECZYSLAW WOJNICZ,
študent inžinierstva verejných kanalizácií z Lvova

LONGIN LUKAS,
katolík, tradicionalista, gymnaziálny učiteľ z Kráľovca

AUGUST AUGUST,
socialista, humanista, klasický filológ, spisovateľ z Viedne

WALTER FROMMER,
teozof a tajný radca z Breslau

THILO VON HAHN,
študent maliarstva z Berlína, znalec krajinomalby

DOKTOR SEMPERWEIß,
lekár z Waldenburgu, praktizujúci psychoanalýzu

WILHELM OPITZ,
správca penziónu pre pánov v Görbersdorfe,
jeho strýko slúžil v pápežskej garde

RAJMUND,
Opitzov mladý pomocník

GYÖRGY,
filozof z Berlína

a ďalej

Frau Weberová a Frau Brechtová

Gliceria

Herri met de Bles

Klara Opitzová, Wilhelmova žena

Sydonia Pateková

pani Velký klobúk

Tomášek

Svätá Emerencia

Tuntschi

uhliari

bezmenní obyvatelia stien, podláh a povál

1

Penzión pre pánov

Výhľad zastierajú mračná pary z parnej lokomotívy, ktoré sa teraz kúdočia po nástupisku. Treba nazrieť popod ne, aby bolo možné vidieť všetko, dať sa na chvíľu oslepiť sivou hmlou, aby bol pohľad, ktorý sa po tejto skúške objaví, ostrý, prenikavý a všetko zahŕňajúci.

Vtedy uvidíme platne nástupiska, štvorce poprerastané stebkami útleho rastlinstva – priestor, ktorý chce za každú cenu udržať poriadok a symetriu.

O chvíľu sa na nich zjavuje ľavá hnedá topánka, kožená, nie celkom najnovšia, a vzápätí sa k nej pridáva druhá, pravá, tá vyzerá ešte opotrebovanejšia – špičku má trochu obdretú, boky odhaľujú na niekoľkých malých miestach svetlejšie škvrnky. Topánky chvíľku nerozhodne postávajú, potom však ľavá vykročí dopredu. Ten pohyb nakrátko odkryje pod nohavicou čiernu vlnenú ponožku. Čerň sa ešte zopakuje medzi cípmi rozopnutého flaušového plášťa; deň je teplý. Hnedý kožený kufor drží drobná ruka, bledá, neprekrvená; od námahy na nej vystúpili žily a prezrádzajú teraz svoje pramene, skryté kdesi hlboko v útrobach rukáva. Spod plášťa kmitne flanelové sako nevelmi solídnej sorty, navyše po dlhom cestovaní trochu pokrčené. Vidieť na ňom drobné svetlé bodky neurčitého znečistenia – šupinky sveta. Biely golier košele, z tých, čo sa ku košeli pripínajú, bol evidentne vymenený len nedávno, lebo jeho bieloba je sviežejšia ako bieloba samej košele a kontrastuje s popolavým odtieňom tváre prichádzajúceho. Svetlé oči, obočie a mihalnice ešte zdôrazňujú nezdravý výzor. Celá táto postava na pozadí intenzívne červeného

západného neba pôsobí znepokojujúcim dojmom bytosti, ktorá sem do týchto melancholických hôr prišla zo záhrobia.

Pocestný kráča k hlavnej hale stanice, na takéto horské končiny prekvapujúco veľkej, spolu s ďalšími prišelcami; líši sa však od nich tým, že kráča bez náhlenia, dokonca s akýmsi otáľaním, a že ho nikto nevíta, nikto po neho neprichádza. Kladie kufor na vyšúchanú dlaždičkovú podlahu a naťahuje si na ruky teplé rukavice. Jedna z nich, pravá, putuje po chvíli na dlani zvinutej do trúbky k ústam, aby stlmila defilé krátkych suchých zakašlaní.

Mladý človek sa zhrbí a hľadá vo vrecku vreckovku. Prsty sa na chvíľu dotknú miesta, kde sa pod látkou plášťa skrýva pas. Ak sa budeme chvíľku sústrediť, uvidíme nápaditý charakter písma akéhosi haličského úradníka, ktorý dôsledne vyplnil kolónky dokladu: Mieczysław Wojnicz, katolík, študent Lvovskej polytechniky, narodený 1889, postava stredná, tvár podlhovastá, vlasy svetlé.

Tento Wojnicz teraz prechádza hlavnou halou železničnej stanice v Dittersbachu, ktorý leží neďaleko Waldenburgu, neisto kráča cez ponurú vysokú miestnosť, kde sa na najvyšších rím-sach iste rozlieha ozvena, a cíti, ako ho dôkladne lustrujú čiesi oči spoza pokladničných okienok v čakárni. Na veľkých hodinách si overuje čas – je neskoro, toto je posledný vlak z Breslau. Chvíľu váha, no potom vychádza pred budovu stanice, aby sa vzápätí dal objasť širokým náručím nerovnej rozstrapkanej línie horského horizontu.

Je koniec septembra, ale tu, čo prichádzajúci zaregistruje s prekvapením, sa leto už dávno skončilo a na zemi leží prvé opadané lístie. V posledných dňoch muselo byť daždivo, lebo ľahká hmľa ešte vyplňa krajinu pomerne dôsledne, výnimku ponecháva len tmavým krivkám potokov. Cíti na pľúcach, že je vysoko, a to je pre jeho telo utýrané chorobou dobre. Wojnicz stojí na schodíkoch stanice, pochybovačne si prezerá svoju obuv s tenkými koženými podrážkami – bude musieť porozmýšľať o zimných topánkach. Vo Lvove ešte kvitli astry a cínie, na jeseň vôbec nikto nemyslel. Tu však vysoký horizont spôsobuje, že

je pochmurnejšie a farby sa zdajú žiarivejšie, takmer vulgárne. V tejto chvíli ho premkyna dobre známa melanchólia, vlastná ľuďom presvedčeným o ich rýchlej smrti. Cíti, že tento svet okolo neho je kulisa namaľovaná na papierovom filmovom plátne, že by mohol do tejto monumentálnej krajiny strčiť prst, vyvrátať do nej dieru a tá by viedla rovno do ničoty. A že ona, ničota, by sa odtiaľ začala hrnúť von ako povodeň a nakoniec dosiahla aj na neho, chytila ho pod krk. Musí potriať hlavou, aby sa tejto predstavy zbavil. Predstava sa rozprskne na kvapky a padá na lístie. Našťastie, po ceste sa k nemu trmáca neforemný povoz pripomínajúci bričku. Sedí v ňom útly pehavý chlapík v čudnom odeve. Má na sebe čosi ako vojenskú bundu ťažko odhadnuteľného pôvodu – nepodobá sa totiž na pruskú uniformu, čo by bolo v týchto končinách pochopiteľné, ani na žiadnu inú – a vojenskú čiapku, fičúrsky nasadenú na hlave nabok. Bez slova zastavuje pred Wojniczom, hundre si čosi popod nos a nakladá jeho batožinu.

– Ako sa máte, dobrý človeče? – pýta sa zdvorilo Wojnicz školskou nemčinou, ale márne čaká na odpoveď; dotýčný si len stiahne čiapku hlbšie do čela a netrpezlivo ukazuje na miesto v bričke.

A hneď aj vyrážajú. Najprv cez mestečko, po mačacích hlavách, potom cestou, ktorá ich v nastávajúcej temnote vedie cez les kľukatou trasou pomedzi strmé horské úbočia. Sprevádza ich neustávajúce zurčanie potoka, čo tečie neďaleko cesty, a jeho pach, ktorý Wojnicza tak znepokojuje: vôňa vlhkého podlažia, hnijúceho lístia, večne mokrých kameňov, vody. Pokúša sa položiť pohoničovi nejakú otázku, ktorá by umožnila nadviazať kontakt, napríklad ako dlho pôjdu, podľa čoho ho na stanici spoznal, ako sa volá, ale ten sa ani neobzrie a mlčí. Plynový lampáš po pohoničovej pravej strane spolovice osvetľuje jeho tvár, ktorá z profilu pripomína rypák horského hlodavca, svišťa, a Wojnicz si domyslí, že chlapík je buď hluchý, alebo bezočivo nezdvorilý.

Napokon, asi po trištvrte hodine, sa vynoria z tieňa lesa a vchádzajú do prekvapujúco plochej doliny, na neočakávanú náhornú plošinu medzi zalesnenými vrchmi. Nebo hasne, ale

ešte vidieť ten vzrušujúci vysoký obzor, ktorý každému, kto sem príde z nížin, akoby siahal až po hrdlo.

– Görbersdorf, – ozve sa zrazu pohonič chlapčenským, nečakane vysokým hlasom.

Ale Wojnicz nič nevidí, nič okrem hustého múru temnoty, ktorá sa v celých plátoch nenútene odliepa od horských svahov. Až potom, keď si na ne oči privyknú, vynorí sa zrazu pred ním viadukt, popod ktorý vchádzajú do dediny, a za ním obrovský masív budovy z červených tehál, ba vzápätí aj ďalšie, nižšie stavby a dokonca aj dve plynové lampy. Tehlová budova sa javí ako kolos, rastie rovno pred očami, a pohyb povozu vyťahuje z temnoty celé rady osvetlených okien. Svetlo v nich je špinavožlté. Wojnicz nemôže odtrhnúť oči od tohto neočakávaného triumfálneho obrazu a ešte dlho sa za ním obzerá, až kým sa neponorí do tmy ako obrovský parník.

Brička teraz zahýna na úzku bočnú cestičku popri potoku, prechádza po mostíku, na ktorom kolesá vyvolajú hluk pripomínajúci ozveny výstrelov. Nakoniec sa zastaví pred veľkou drevenou budovou s nádhernou architektúrou, ktorá pripomína domček zo zápaliek – toľko je tam veránd, balkónikov a terás. V oknách bliká príjemné svetlo. Pod oknami prvého poschodia žiari krásny nápis švabachom, vyrezaný z hrubého plechu:

Gästehaus für Herren

Wojnicz s úlavou vystupuje z bričky a nasáva do pľúc hlboký dúšok toho nového vzduchu, o ktorom sa hovorí, že lieči najťažšie stavy. Možno to však robí privčas, lebo vzápätí ho prepadne taký prudký záchvat kašľa, že sa musí oprieť o balustrádu mostíka. A vtedy, pri kašli, pocíti chlad a neprijemnú klzkosť prehnitého dreva a dobrý prvý dojem vyprcháva. Nevie zadržať intenzívne krčie bránice a premkýna ho znásobený strach – že sa o chvíľu udusí, že to bude posledný záchvat. Pokúša sa zahnať paniku, tak ako mu to radil doktor Sokołowski, myslieť na lúku plnú kvetov, na teplé slnko. Veľmi sa usiluje, aj keď mu slzia oči a do tváre sa mu hrnie krv. Zdá sa mu, že už-už vykašle vlastnú dušu.

Vtedy však pocíti na pleci stisk – a vzápätí mu podáva ruku vysoký, dobre stavaný prešedivený muž. Wojnicz cez slzy registruje jeho zdravú ružovú tvár.

– No, no, pán môj, sústredme sa, – vraví dotyčný sebaisto a so širokým úsmevom, takže hosť, pre kašeľ sotva živý, má chuť pritúliť sa k nemu a dať sa odvieŕť k posteli ako dieťa. Ach, áno, presne to. Dieťa. Posteľ. S istým váhaním ovinie ruky okolo mužovho ramena a dáva sa viesť sieňou voňajúcou smrekovým dymom a po schodoch pokrytých mäkkým kobercom nahor. Všetko to privoláva akúsi vzdialenú podobnosť so zápasením, mužským športom. Keď sa tvrdé telá tlačia na seba, otierajú sa, udierajú sa, ale nie aby si ublížili, skôr naopak, aby si pod zámienkou boja prejavili navzájom nehu a pripútanosť. Odovzdáva sa mocným rukám, dovoľuje, aby ho zaviedli do izby na poschodí, usadili na posteľ a vyzliekli z plášťa a zo svetra.

Wilhelm Opitz – lebo takto sa muž predstavuje, pričom si ukazuje prstom na hrud' – ho prikrýva vlneným plédom a od akýchsi ďalších rúk, ktoré sa na chvíľu objavujú v škáre dverí, preberá hrnček s chutným horúcim vývarom. Keď Mieczysław pije po malých dúškoch, Wilhelm Opitz dvíha prst (Wojnicz si v tej chvíli uvedomuje, akou podstatnou Wilhelmovou súčasťou ten prst je) a hovorí mäkkou, tak trocha zábavnou nemčinou:

– Písal som profesorovi Sokołowskiemu, že sa vám má postarať o malú pauzu v Breslau. Cesta je dlhá a únavná. Vravel som.

Tepló z vývaru sa príjemne šíri po Wojniczovom tele a ten neborák ani nezbadá, že zaspáva. Sprevádzame ho ešte chvíľu, počúvame jeho pokojný dych, sme radi, že sa jeho pľúca upokojili.

Našu pozornosť teraz priťahuje šmuha svetla tenučká ako ostrie, ktorá vpadne do izby z chodby a zastaví sa na porcelánovom nočníku pod posteľou. Priťahujú nás škáry medzi doskami podlahy – a tam aj mizneme.

*

O trištvrte na sedem zobudil Wojnicza zvuk trúbky, v dôsledku ktorého sa dlhšiu chvíľu nemohol zorientovať, kde je. Melódiu zahrli zjavne falošne, čo ho pobavilo a dodalo mu dobrú nála-

du. Pripadala mu známa, ale takým spôsobom, aký sa týka vecí takých prostých, až sú geniálne. Zdá sa, že boli a vždy budú.

Mieczysław Wojnicz sa skladal z neduhov, v ktorých sa najlepšie neorientoval on sám, ale jeho otec, January Wojnicz, úradník vo výslužbe a zeman. Zvládal tieto neduhy s náramnou znalosťou, vážnosťou a taktom, zverený majetok v podobe syna bral s veľkou zodpovednosťou a – pochopiteľne – láskou, hoci pozbavenou akejkoľvek sentimentality a všetkých tých „babských citov“, ktoré tak nenávidel.

Jeden z týchto neduhov, na ktorého formovaní sa do určitej miery zúčastňoval, boli synove zveličené obavy z toho, či ho nesledujú. A tak venoval mladý Wojnicz veľa pozornosti cudzím pohľadom, overoval si, či ho niekto nepozoruje spoza rohu, z kúta, spoza okna, v ktorom sa pohla záclona, cez kľúčovú dierku. Otcova opatrnosť a podozrievavosť sa prerodila na synovu obsesiu. Mal pocit, akoby cudzí zrak bol niečím lepkavým a prisal sa k nemu ako mäkký a ohavný ústny otvor pijavice. Preto si vždy v každej miestnosti, kde mal stráviť noc, pozorne prezrel závesy na oknách, zapchal kľúčovú dierku papierovou guľkou, skontroloval prípadné otvory v stene, škáry medzi doskami, nazeral dokonca aj pod obrazy. V penziónoch a hoteloch nie je predsa špehovanie až také nereálne – raz, keď sa pri jednej z tých zdravotných prehliadok u lekára-špecialistu zastavili s otcom vo Varšave v hoteli, mladý Wojnicz skutočne objavil dierku v stene, nešikovne zamaskovanú bohatým vzorom tapety; upchal ju, prirodzene, guľkou z chlebovej striedky, a keď sa ráno pokúšal dopátrať, odkiaľ a kto by mohol pozorovať hostí, zistil, že za stenou je služobné schodisko, ktoré používa hotelové služobníctvo. Takže predsa! Nebola to teda utkvelá predstava. Ľudia sa špehujú. Zbožňujú to, pozeráť sa na človeka, keď si to dotýčný neuvedomuje. Hodnotiť, porovnávať. Taký špehovaný človek je vlastne bezbranný, stáva sa bezmocnou obeťou, ktorá si nič neuvedomuje.

Keď sa prebudil, okamžite sa pustil písať správu otcovi, aby ho upokojil. Išlo o pár prostých slov, a predsa mu to nešlo prá-

ve najlepšie, ruku mal stárpnutú a slabú. Preto sústredil všetku pozornosť na svoju dlaň, ktorá usmerňovala pohyb ceruzky po krémovom papieri notesu, viazaného v koži. Ten pohyb nás fascinuje, máme ho radi. Pripomína krivky a špirálové ornamente, aké pod zemou dráždia dážďovky a aké vyvrtáva v kmeni stromu červotoč. Wojnicz sedel v posteli opretý o dve masívne podušky. Pred sebou mal dômyselné zariadenie – čosi ako stolík bez nôh. Jeho spodok predstavovala poduška vypchatá hrachom – takto sa celkom zľahka opierala o nohy písuceho.

Najprv sa objavili dve číslice tvoriace „13“, potom kolmá čiarka a krížik „IX“ a po ňom ďalšie štyri číslice vytvárajúce „1913“. Vzápätí sa z oblúčikov vynoril nápis „Görbersdorf“, na pár miestach zhrubnutý. S mimoriadnou pompéznosťou bol vypracovaný *umlaut*. Potom sa ceruzka pohybovala po papieri rovnomerne a vytrvalo. Tuha praskotala, papier sa prehýbal pod okrúhlymi tvarmi písmen.

Izba bola skromná, ale zariadená celkom pohodlne. Dve okná smerovali do ulice a k rieke pred domom, no výhľad clonili háčkované závesy. Pri jednom z okien stál okrúhly stolík a dve pohodlné čalúnené, mierne obdraté stoličky, takmer kreslá – príjemný kútik na čítanie, keby sa niekomu niečo také chcelo. Naľavo odo dvier stála posteľ s krásne zdobeným záhlavím, pri nej – skriňa. Toaletný stolík umiestnili napravo. Steny pokrývali textilné tapety so širokými svetlomodrými pásmi a tie spôsobovali, že izba sa zdala vyššia a priestrannejšia, než v skutočnosti bola. Na stene viseli rytiny z exotických končín: hlúčik zajacov a húf hyen.

Mieczysław Wojnicz stručne opísal po poľsky svoje dojmy z cesty, prerátal tisícdeväťsto stôp na metre (vyšlo mu ich skoro päťsto) a tieto čísla zakreslil do náčrtu mapy, ktorá zachytávala jeho cestu z Lvova až sem. Krátke komentáre sa týkali najmä jedál cestou. K mestu „Vroclav – Breslau“ pripísal: „Žltá tekvicová polievka, druhé jedlo: pyré so škvarkami, kapusta a kotleta celkom ako náš rezeň. Ako dezert podávali vanilkový puding s bezé a jarabinový kompót, veľmi chutný.“ Pod to pripísal: „Cena 5 mariek.“ Otcovi sľúbil, že mu každý deň napíše pár slov, najradšej

o vnútornom rozpoložení, ale v podstate nevedel, čo cíti, a tak sa priklonil k tomu, posielat' do Lvova recepty alebo zemepisné informácie.

Ozvalo sa tiché zaklopanie na dvere, a kým stačil povedať „ďalej“, do škáry medzi zárubňou a dverami sa vsunula kožená črievica a zľahka ich otvorila, za ňou sa objavili čierne záhyby sukne, čipky zásterky a podnos s raňajkami, ktoré rýchlo pristáli na stolíku. Črievice, čipky a zásterka zmizli rovnako rýchlo, ako sa objavili, a ohromený Wojnicz si iba stihol prehodiť cez plecia pléd a vykoktať čosi ako pozdrav a poďakovanie. Bol taký hladný, že ho zaujímalo výhradne jedlo.

V notese ho aj hneď opísal: vajcia natvrdo, dve, v pekných fajansových kalíškoch, prikryté čiapočkami v podobe sliepok, plátky údeného ovčieho syra ozdobené petržlenovou vňaťou, guľka najžltšieho masla pripravená na chrenovom liste, mištička voňavej masti s nožíkom na natieranie, nakrájaná reďkovka, košík žemličiek rôzneho druhu, bielych aj tmavých, marhuľový džem v sklenej nádobke, hrnček hustého kakaa a džbánok kávy.

Po bodke notes s buchnutím zatvoril a Wojnicz s chuťou zjedol všetko, čo bolo na podnose; posilnený pokrmom vstal. S plédom na chrbte sa sklonil k svojmu kufru a vytiahol odtiaľ dôkladne poskladanú súpravu bielizne; potom sa venoval umývaniu. A keď si utieral tvár uterákom, ktorý bol presiaknutý – v penziónoch bežne používanou – vôňou ihličnanov, ako živý sa mu zjavil pred očami obraz ich domu na dedine a chladnej povaly so sušenou bielizňou, ktorú tam vynášala vo vedierkach Gliceria, keď vonku lialo. Vrátil sa mu obraz povaly, vždy plnej prachu, a výhľad z jej malých okienok, zvaných byvolie oči – obraz polí a parčíka a horkastá vôňa hniúcich stebiel po paradajkách, kukurici, fazuli na tyčkách. A podľa zákonitostí akejsi nie celkom pochopiteľnej synestézie prechádzala táto predstava do telesného vnemu: drsnosť odevu, stuhnutosť golierov, ostrosť čerstvo vyžehlených nohavíc a tlak tvrdého koženého opasku. A práve tam na povale, keď zostával sám a na chvíľu bol ďaleko od otcovského drilu, sa vyzliekal, kedy len mohol, donaha a zavinul sa do saténového obrusu, obšitého mäkkými strapcami; cítil, ako mu tie strap-

ce príjemne štekliá lýtka a stehná a rozmýšľal, aké úžasné by to bolo, keby mohli ako starodávni Gréci chodievať v takýchto obrusových chitónoch. Keď si teraz spomenul na tú saténovú tógu, pri obliekaní sa tešil, že sa konečne cíti silný a odpočinitý.

Sme svedkami, ako na jeho útľom tele po vrstvách pribúdajú odevy, až napokon jeho postava, úplne iná ako tá včerajšia, rozkašľaná a so sivou tvárou, stojí s rukou na kľučke, so zatvorenými očami a predstavuje si, ako by sa asi prezentovala v očiach niekoho, kto by sa na ňu mohol teraz pozeráť. Vyzerá dobre – štíhly mladý muž so svetlými vlasmi a s jemnými črtami tváre, v sivých pásikavých nohaviciach a hnedom vlnenom žakete. Po chvíli rozhodne otvára dvere.

Nie, nie, nepovažujeme to za obsesiu, nanajvýš za nevinnú precitlivosť. Ľudia by si mali privyknuť, že ich pozorujú.

*

Wojnicz zišiel dole okolo desiatej, bol totiž dohodnutý na vyšetrení v kurhause.

Pre malé okná, rozmiestnené na stenách dosť riedko, pannovalo v celom dome pološero – to je pre horskú architektúru typické. Stál tu oválny stôl, prikrytý vzorkovaným hrubým obrusom, kanapa a zopár stoličiek, pri stene ešte pianino, o ktorého zriedkavom používaní svedčili tu a tam stopy prstov na lesklom sklopnom kryte a štósik zažltnutých nôt. Neveľká polička zavesená vedľa bola plná kníh o tomto regióne, okolitých lyžiarskych trasách a pamiatkach. V obrovskom zasklenom kredenci sa belel krásny porcelánový servis s kobaltovými sentimentálnymi scénkami – pastierov a oviec.

– Gemütlich, – šepol si Mieczysław, spokojný, že si spomenul na isté nemecké slovo, ktoré mal obzvlášť rád. Takéto slovo v jeho rodnej reči chýbalo. Útulne? Príjemne?

Vracali sa mu aj slová doktora Sokołowského z čias, keď ho začal liečiť a zápasil s jeho apatiou – že život by mal byť vášny. Áno, vášny je lepšie slovo ako „gemütlich“, vzťahovalo sa totiž nielen na priestor, ale aj na všetko ostatné – na čísi hlas, na

spôsob rozprávania, sadania si do kresla, viazania kravaty, na to, ako sú na tanieriku poukladané zákusky. Prešiel prstom po stole prekrytom olivovozeleným plyšom a až po chvíli si so zdesením všimol v kresle pri okne chudého muža s výrazne vtáčimi črtami a s drôtenými okuliarmi na mohutnom nose. Ovíjal ho oblak cigaretového dymu. Wojniczova ruka odskočila od plyšu ako oparená a stratila sa, zaskočená, v objatí druhej. Muž rovnako zarazený tým, že niekto narušil jeho samotu, vstal a dosť oficiálne sa predstavil – po nemecky, so zvláštnym sliezskym prízvukom.

Walter Frommer. Z Breslau.

Wojnicz pomaly a výrazne vyslovil svoje meno a priezvisko, zaručene v nádeji, že dotyčný si ho hneď zapamätá. Chvíľu sa rozprávali a Frommer ho stihol informovať, že sa v Görbersdorfe lieči pravidelne, býva tu, s prestávkami, už tri roky. Občas sa vracal do Breslau, ale tam sa jeho stav hneď zhoršil.

– Viete, mesto Breslau leží pri vode. Na jar visia nad domami mračná komárov, malých, ale mimoriadne agresívnych, a ľudia trpia reumatizmom. V lete sa nedá obsedieť v záhrade, preto tam štátni úradníci zostávajú len na krátke, niekoľkoročné obdobie a potom sa vracajú na lepšie miesta. Breslau je mesto len na prechodný pobyt. – V jeho hlase sa objavil smútok, akoby s mestom súcitil. – To pre tú všadeprítomnú vodu, vkradne sa všade... Zle to znášam... – Rozkašľal sa. – Och, vidíte, už pri tej predstave kašľem.

Wojnicz unikol zrakom smerom k oknu, za ktorým práve prechádzala akási veselá spoločnosť, čo podchvíľou vybuchla do smiechu. Pomyslel si, že tí ľudia sa smejú po poľsky, hoci si tento pocit nevedel celkom vysvetliť. Z diaľky nebolo počuť slová.

– Aj vy sa chystáte presťahovať do kurhausu? – spýtal sa Frommera.

Myslel si, že tá otázka vyvolá na tvári spolubesedníka aspoň ľahký úsmev, ale ten ju vzal vážne.

– Bože uchovaj, – zareagoval prudko. – Tam je priveľa ľudí. Nič odtiaľ nevidieť. Nič sa tam nedozviete ani nenaučíte. Život v húfe je horší ako väzenie.

A tak si už Wojnicz urobil na Waltera Frommera názor – čudák.

Boli podľa všetkého rovnako nesmelí, lebo chvíľu stáli oproti sebe v neprijemnom mlčaní: obaja čakali, kým ten druhý vysloví nejakú konvenčnú vetu. V tejto patovej situácii ich zachránil Wilhelm Opitz, domáci pán.

– Dúfam, že som vás nevyrušil pri živej konverzácii, – povedal a Wojnicz sa na chvíľu zamyslel, či si z nich Wilhelm uťahuje, alebo je taký nevšímavý. Ten ho však chytil pevne pod pazuchu a odvádza k východu.

– Prepáčte, ale musím mladého pána odvieť pred pozorný zrak doktora Semperweißa. Náš hosť sem prišiel v žalostnom stave.

Frommer čosi nejasne zamrmlal, vrátil sa na svoje miesto pri okne a usadil sa v rovnakej pozícii, v akej sedel predtým. Akoby tu bol zamestnaný na poste čmudiaceho nábytku.

– Doktor Frommer je trochu čudný, ale je to slušný človek. Ako všetci v mojom penzióne, – povedal Wilhelm tým svojim dialektom, Wojniczovmu uchu čoraz milším, keď sa zastavili na schodoch pred domom. – Chlapec vás zavedie k doktorovi Semperweißovi. Na toho si dajte pozor, nemá rád ľudí z východu. A vlastne – nemá rád nikoho. Je veľká škoda, že tu nie je niekto taký ako doktor Brehmer, – dodal zamyslene, keď sa obidvaja pristavili pri mostíku.

Wojnicz spozoroval, že teraz hmla formuje zvláštne pásma a stúpa nahor ako dym.

– Možno poznáte doktora Sokołowského? – spýtal sa.

Wilhelmova tvár sa rozžiarila a ožila.

– Pravdaže, poznal som ho ako dieťa. Priatelil sa s mojím otcom, ktorý ňho pracoval. Tu všetci pracujeme v kurhausoch. Ako sa máva?

Nuž, práve toto Wojnicz nevedel. Vedel len, že pracuje na varšavskej klinike a prednáša vo Lvove. Otec ho brával na konzultácie, keď sa zdržoval v tomto meste. A vďaka nemu sa tu ocitol.

– Stále je taký chudý? – zaujímal sa ešte Willi.

Chudý? Nie, chudý nie je. Profesor Sokołowski je zavalitý, skôr tučný muž. Wojnicz však nemusel na túto otázku, ktorá ho zaskočila, odpovedať, lebo zo šmúh hmyľ sa práve vynoril